Achterhoek Visie 2030

Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit

8RHK ambassadeurs

Inhoud

Voorwoord **2**

1. Vertrekpunt **4**
1.1 De wereld om ons heen 4
1.2 De Achterhoek in de wereld 6
1.3 Wat willen we bereiken? 12

2. Smart Economy **14**
2.1 Slimme productieve regio 14
2.2 Breed gekwalificeerde regio 16
2.3 Goed bereikbare regio 20

3. Smart Living **22**
3.1 Aantrekkelijke woonregio 22
3.2 Duurzaam schone regio 26
3.3 Leven lang gezonde Regio 28

4. Smart Governance **31**
4.1 Achterhoek Ambassadeurs; drie-O samenwerking 31
4.2 De Achterhoek Raad 32
4.3 Monitoring 33
4.4 Financiën 33

Bijlage: doelenboom 34

Voorwoord

De Achterhoek is een uniek gebied. Sterke waarden zijn onze prachtige woon- en werkomgeving, de bloeiende en innovatieve economie en een cultuur van samenwerken en vertrouwen. Innoveren en experimenteren: we zijn er niet alleen goed in, het hoort bij ons.

Dit laten we ook zien met onze unieke samenwerking, waarin maatschappelijke organisaties, ondernemers en overheden samen de koers bepalen. In een open bestuurscultuur en met respect voor elkaar benutten we elkaars netwerk en leren we van elkaar. Met één gezamenlijk doel: de Achterhoek als geheel verder brengen

Vanuit onze eigen kracht willen we deze waarden koesteren en waar dat kan en nodig is ook versterken. In onze ambities en doelen leggen we hiervoor nadrukkelijk de verbinding met de Sustainable Development Goals en zijn we de eerste SDG-regio van Nederland.
We werken integraal aan onze opgaven en ambities vanuit zes verschillende thema's. Deze thema's staan niet los van elkaar, maar beïnvloeden elkaar, grijpen op elkaar in en dragen in gezamenlijkheid bij aan brede welvaart.
We richten ons daarbij niet alleen op technische, maar ook op sociale en maatschappelijke innovatie. Ook constateren we dat stad en landelijk gebied steeds meer verbonden raken met elkaar. De opgaven in het landelijk gebied en de grote ruimtelijke opgaven die we in Nederland en de Achterhoek hebben, vragen om een goede afweging, balans en samenwerking om de gewenste ontwikkelingen op de juiste plaatsen tot stand te brengen.

Nederland heeft met de Achterhoek een regio waar alles samenkomt: een aantrekkelijk én duurzaam werk-, leer-, woon- en leefklimaat. Met onze campagne Onverwachte Hoek zorgen we dat steeds meer mensen hiervoor de Achterhoek weten te vinden.

We presenteren onze Achterhoek Visie met trots, om onze unieke regio over de volle breedte verder tot bloei te brengen.

Namens alle Achterhoek ambassadeurs

Mark Boumans
september 2022

1. Vertrekpunt

1.1 De wereld om ons heen

De Achterhoek staat niet op zichzelf. De regio functioneert binnen een dynamisch speelveld. Op die wereld om ons heen hebben we geen invloed, maar ze beïnvloedt wel onze ambities. De manier waarop mensen wonen, werken, leren en leven verandert steeds sneller. Digitalisering, robotisering en toenemende onzekerheden in de wereldmarkt leiden tot versnelling, herindeling van processen en veranderende businessmodellen bij onze bedrijven en organisaties. Een tijdige reactie van de Achterhoek op de technologische veranderingen is noodzakelijk om mee te kunnen blijven doen. Die ontwikkelingen vragen ook om een andere benadering voor het aantrekken en vasthouden van werknemers. Het succes van technologische innovatie hangt in toenemende mate af van 'sociale innovatie', nieuwe manieren om het werk te organiseren bij zowel bedrijven, overheden als andere organisaties. Naast de technologische opgaven zijn er andere uitdagingen waar we als Achterhoek een antwoord op moeten zien te vinden. Denk aan de klimaatverandering, het natuurlijk systeem van bodem en water dat tegen zijn grenzen aanloopt, de vergrijzing en ontgroening van de bevolking. Maar ook aan de opkomst van een generatie die deels andere waarden heeft, zoals een andere blik op werken en recreëren en de wens tot flexibilisering. Uiteindelijk hangen de ontwikkeling van de Achterhoekse economie en het behouden van een aantrekkelijk woon- en werkklimaat af van de inzet van de Achterhoekers en van hen die dat willen worden. De Achterhoek moet mensen binden, niet alleen degenen binnen de regio die geen passend werk hebben, maar ook arbeidskrachten van buiten de regio.
In de Achterhoek is deze uitdaging door de demografische ontwikkelingen (ontgroening en vergrijzing) nog groter dan op andere plaatsen in ons land. Zo verwachten we op termijn nog grotere tekorten aan gekwalificeerde mensen als we daar nu niet voldoende op anticiperen. D'ran!

Sustainable Development Goals (SDG's)

Waar het begrip Brede Welvaart vaak als veelomvattend en weinig concreet wordt gezien, bieden de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's of Sustainable Development Goals) van de Verenigde Naties meer richting, focus en concrete aanknopingspunten. Het uitgangspunt van de SDG's is dat iedere

organisatie, of het nu een overheid, maatschappelijke organisatie of een bedrijf is, kan bijdragen aan een betere toekomst voor de mensheid. Daarbij is het belangrijk dat organisaties zich richten op doelen die binnen hun eigen invloedsfeer liggen.
De SDG's zijn 17 doelen om de wereld in 2030 en daarna toekomstbestendig te houden. Ze gaan over doelen dichtbij en ver weg. Ze zijn samen met Brede Welvaart een goed navigatiesysteem om onze toekomst in te richten. Dat kan alleen door samen te werken.

Achterhoek eerste SDG-regio

Als eerste SDG-regio in Nederland geeft de Achterhoek op verschillende niveaus invulling aan de SDG's. We faciliteren en stimuleren ondernemers, lokale overheden, onderwijs en maatschappelijk middenveld via onze unieke netwerkstructuur in de regio om met de SDG's aan de slag te gaan. Overigens kan daarbij vaak aangesloten worden bij initiatieven die Achterhoekse bedrijven en organisaties zelf al nemen op het gebied van duurzame ontwikkeling. Zoals meer oog voor circulair produceren, inclusiviteit op de werkvloer en iets terugdoen voor de lokale gemeenschap. Vanuit de regionale samenwerking leggen we de focus op en geven we invulling aan de volgende vijf SDG's:

SDG 17
Partnerschap om doelstellingen te bereiken

SDG 8
Eerlijk werk en economische kansen

SDG 9
Industrie, innovatie en infrastructuur

SDG 11
Duurzame steden en gemeenschappen

SDG 12
Verantwoorde consumptie en productie

Het eerste doel geeft aan dat we in de Achterhoek geloven in de kracht van samenwerking. De andere vier doelen gaan over onze ambities op het gebied van wonen, werken en bereikbaarheid. Ook geven de doelen aan dat we duurzame ontwikkeling bevorderen, zorgdragen voor gelijke kansen en gelijke toegang tot voorzieningen voor iedereen. En tenslotte, dat we tot een eerlijke, innovatieve en circulaire economie in de Achterhoek willen komen.

Specifieke SDG's

De Thematafels maken -voor zover relevant- een doorvertaling van deze vier overkoepelende SDG's, maar hebben ook specifieke SDG's benoemd waaraan zij bijdragen. Een overzicht hiervan geeft de Doelenboom, zie pagina 34.

1.2 De Achterhoek in de wereld

Trots op de regio, blik op de wereld

De context waarbinnen de Achterhoek zich ontwikkelt, is turbulent en uitdagend. Dat geldt niet alleen voor wereldwijde en nationale ontwikkelingen, maar ook voor de positie van de regio in Oost-Nederland. Tegelijkertijd liggen er ook tal van kansen.

Brede Welvaart
Brede welvaart wordt omschreven als het welzijn van inwoners in brede zin. Het betreft alles wat mensen van waarde vinden. Dit wordt breed opgevat: het gaat bijvoorbeeld om het kunnen voorzien in het levensonderhoud, gezondheid, veiligheid, persoonlijke ontplooiing en sociale contacten, maar ook om zaken waar om ideologische redenen waarde aan wordt gehecht zoals het behoud van biodiversiteit of rechten voor groepen inwoners waar iemand zelf niet toebehoort.
Bron: Inzichten uit het PBL-onderzoeksprogramma 'Regio Deals voor brede welvaart, 2019-2022'

Het begrip brede welvaart is nog volop in ontwikkeling en wordt door het CBS ook verbonden met de SDG's. De Achterhoek scoort goed op brede welvaart. En dat willen we graag zo houden.
Bron: Achterhoek Monitor: www.achterhoekmonitor.nl

Weliswaar speelt een groot deel van het dagelijks leven van de inwoners zich binnen de Achterhoek af; er zijn ook sterke verbindingen met omliggende regio's.
Denk daarbij, naast het Graafschap College, Zone.college en Iselinge Hogeschool aan contacten met Saxion Hogeschool, de Hogeschool Arnhem Nijmegen, de drie universiteiten die Oost-Nederland rijk is en de Hochschulen net over de grens. Maar ook de (circulaire) economie en arbeidsmarkt stoppen niet bij de grens. Er zijn flink wat innovatieve en exporterende ondernemingen in de Achterhoek gevestigd. En vanwege de sterke lokale worteling zullen deze bedrijven, die soms wereldwijd actief zijn, niet zomaar vertrekken. Deze binding heeft ongetwijfeld te maken met de specifieke regionale cultuur en mentaliteit die er ook voor zorgt dat Achterhoekers na een verblijf in binnen- of buitenland weer terug willen komen. Blijkbaar geldt voor hen het credo 'Wie de wereld thuis vindt, voelt zich thuis in de wereld'. Dat is ook wat we graag willen: een gemêleerde bevolking die de economie een impuls blijft geven door de kwaliteiten van de regio te koppelen aan mondiale trends en ontwikkelingen. Dat is het mooie van de Achterhoek: trots op de eigen regio gaat er hand in hand met een open blik op de rest van de wereld.

Meerdere identiteiten
De Achterhoek heeft van oudsher een sterke identiteit: veel inwoners hebben een regionale binding en hechten aan symbolen daarvan zoals de vriendengroep, het landschap en – sinds enkele jaren – een eigen vlag. Deze primaire identiteit is lokaal georiënteerd, redelijk gesloten, stabiel en naar binnen gericht. Met de versterkte regionale samenwerking in de Achterhoek brengen we een secundaire vorm van identiteit in: regionaal, open, gericht op verandering en naar buiten gericht. Deze identiteit heeft meer oog voor verschillen en is toekomstgericht. Door de combinatie van deze twee identiteitselementen combineert het Achterhoek het beste van twee werelden.

Innovatie en samenwerking: cruciaal

De Achterhoek is een open, innovatieve en veerkrachtige regio. Die veerkracht kwam duidelijk naar voren tijdens de coronacrisis: de regionale economie heeft zich enorm snel hersteld na de crisis, zo blijkt uit de Achterhoek Monitor 2021/2022. Voor de toekomst zijn er voor de Achterhoek dan ook tal van mogelijkheden om het gebied verder te integreren in wereldwijde netwerken. De Achterhoek vormt steeds meer een open innovatiesysteem. Open in de betekenis van kennisdelen, toegankelijk voor elke onderneming en nauwe, branche-overstijgende samenwerkingen. Een goed onderwijsecosysteem is hiervoor een randvoorwaarde. De toonaangevende kennisinstellingen in de Achterhoek en haar omgeving bieden een uitstekende uitgangspositie om de samenwerking ten behoeve van innovatie te verstevigen en te versnellen. De Achterhoek heeft nichebedrijven die spelers zijn op de wereldmarkt en hecht vanouds veel belang aan innovatie. Dat de regio innovatief is, blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat ze in de top drie van Nederlandse regio's staat voor wat betreft het aantal octrooien. Wat in de Achterhoek al op opvallend veel plekken gebeurt en doorlopend wordt gestimuleerd is 'innoveren met een missie': met hun producten en diensten bieden bedrijven oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen zoals klimaatadaptatie, vergrijzing, voedselzekerheid en veiligheid. Hetzelfde geldt voor ons onderwijs waar door slim en gedurfd samen te werken het onderwijs met elan wordt vernieuwd. Neem daarbij de prachtige omgeving en de krachtige dorpen en de conclusie kan alleen maar zijn dat alle randvoorwaarden voor verdere ontwikkeling aanwezig zijn.

Open innovatiesysteem met potentie

De Achterhoekse samenleving is kennis- en techniekgedreven en de toenemende digitalisering versterkt dat nog eens. Dit heeft geleid tot tal van originele initiatieven en een uniek systeem van samenwerkingsvormen rondom innovatie en productontwikkeling. Deze open innovatiebenadering vanuit de technische industrie sluit aan bij de Achterhoekse innovatieve maakindustrie. De uitbouw van dit open innovatiesysteem in de Achterhoek is en blijft cruciaal naar 2030 toe. Waar de Achterhoek hoog scoort op samenwerking en vertrouwen, is het de uitdaging om contacten en netwerken met kennisinstellingen uit omliggende regio's nog beter op een flexibele en doelgerichte wijze te organiseren. Dat vraagt om investeringen en goede samenwerking via Oost NL en de Strategische Innovatie Investeringsagenda van Oost-Nederland. Door gezamenlijk te investeren vanuit de Kracht van Oost kan het open innovatiesysteem in de Achterhoek een belangrijke bijdrage leveren aan een schone economie (circulaire productie, kringlooplandbouw) en een gezonde bevolking (preventie en zorginnovatie), maar ook verdere stappen zetten op het gebied van wonen (duurzaam (ver-)bouwen en ontwikkelen van nieuwe woon- en bouwvormen) en mobiliteit (nieuwe vervoersconcepten, elektrificatie).

Leren zonder Grenzen

Verbinden over de grenzen heen

De potentie van de Achterhoek kan alleen ten volle worden benut als we over onze grenzen heen durven te kijken. Niet alleen van het eigen bedrijf of instelling, maar ook over de grenzen van onze regio. De kansen liggen er volop. In Twente, maar ook richting Arnhem, Nijmegen en Wageningen. Bijvoorbeeld in de samenwerking met en tussen de onderwijsinstellingen, de technologische innovatie in bedrijven en de landbouw en door oog te hebben voor de aanwezige talenten en arbeidskrachten in andere regio's.

Onze ligging aan de grens kunnen we meer benutten, door de 'halve cirkel' rond te maken en ons bestaande Daily Urban System te vergroten. Dit doet zich bijvoorbeeld voor bij de huidige krapte op de arbeidsmarkt, waarbij het van belang is om samen met Duitse partners de arbeidsmobiliteit in de grensregio te vergroten en een 360-graden arbeidsmarkt vorm te geven. Op die manier maken we meer gebruik van grensoverschrijdende agglomeratievoordelen. Het spreken van elkaars buurtaal, Leren zonder Grenzen, de samenwerking met de Westfälische Hochschule in Bocholt en 3D metaal printen zijn al mooie voorbeelden waaraan we werken.

Het Grenzhoppers-netwerk vormt de basis van waaruit de samenwerking tussen ondernemers, gemeenten en onderwijsinstellingen gestalte krijgt. We zijn als Achterhoek onderdeel van Oost-Nederland, maar ook van de EUREGIO en

Euregio Rijn-Waal. Juist op het gebied van maatschappelijke vraagstukken binnen de domeinen veiligheid, klimaat en bereikbaarheid is het noodzakelijk om gezamenlijk met partners over de grens op te trekken.
Het versterken van de grensoverschrijdende governancestructuur helpt daarbij om de ontwikkelkansen van de regio verder te verzilveren. In de afgelopen kabinetsperiode zijn hiertoe met het vaststellen van de Grenslandagenda en de jaarlijkse Grenslandconferenties al eerste concrete stappen gezet, waarvan ook de Achterhoek sterk kan profiteren. Ook voor de komende jaren zet het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties sterk in op een gebiedsgerichte aanpak in regio's aan de grens, onder meer via de Regio Deals. Daarnaast bieden Europese subsidieprogramma's zoals EFRO en Interreg VI volop kansen voor samenwerkingsprojecten die bijdragen aan het verminderen van de barrièrewerking van de grens voor inwoners en organisaties en het vergoten van het innovatiepotentieel van het bedrijfsleven. Met het verbeteren van vervoerverbindingen over de grens, waardoor bijvoorbeeld onderwijsinstellingen en andere maatschappelijke voorzieningen makkelijker bereikbaar zijn, wordt de Achterhoek als grensregio ook sociaaleconomisch verder versterkt.
Bij het verder aangaan van relaties met buurregio's denken we in eerste instantie 'van buiten naar binnen': wat hebben wij anderen te bieden? Zo biedt de Achterhoek letterlijk en figuurlijk de ruimte om te experimenteren; wij nodigen Europa, het Rijk, de provincie en andere partijen uit om daarvan gebruik te maken.

Trend en traditie gaan hand in hand

De voortgaande digitalisering biedt kansen voor de Achterhoekse dorpen: dankzij toegang tot de 'global village' kunnen ze in een krachtig netwerk opereren en als motor voor initiatieven fungeren en dat alles in een prettige en rustige omgeving met veel groen. Die omgevingskwaliteiten worden steeds belangrijker: onderzoek laat zien dat

buitenlucht, natuur en groen de productiviteit van mensen verhoogt en de stress verlaagt. In Japan zijn er bijvoorbeeld al bedrijven die juist in dorpen werkplekken creëren zodat medewerkers zich kunnen concentreren op een klus of nieuwe ideeën kunnen bedenken. En tijdens de coronacrisis hebben veel bedrijven en werknemers de voordelen van het thuiswerken ontdekt, wat de noodzaak van wonen dicht bij het werk minder relevant maakt. Dat biedt kansen voor de landschappelijk aantrekkelijke Achterhoek. De Achterhoek heeft alles in huis om de dorpen een nieuwe rol te geven in de economie, als locaties waar trend en traditie en eigentijds wonen en werken hand in hand gaan.

Stad en landelijk gebied sterker verbonden dan ooit

Naast dorpen heeft de Achterhoek twee centra met regionale voorzieningen die voor de hele Achterhoek van belang zijn: Doetinchem en Winterswijk. Maar ook Bocholt, Zutphen, Arnhem en Enschede liggen in de buurt. De verbinding tussen stad en landelijk gebied is sterker dan ooit. De stad is aan het 'verlandelijken' met meer aandacht voor groen, stadslandbouw en streekproducten, terwijl de dorpen 'verstedelijken' dankzij snelle internetverbindingen, nieuwe woon-werkvormen en slim vervoer. Door die vervagende grenzen wordt het klassieke onderscheid tussen de stad en het buitengebied minder relevant. Vanuit regionaal perspectief is het woon- en leefklimaat dan ook een stuk gevarieerder en gemengder dan vaak wordt aangenomen.

Naar een integraal ruimtelijk toekomstperspectief

De maatschappelijke opgaven waar we voor staan zijn groot en urgent. De complexe opgaven die we hebben rond klimaat, waterkwaliteit, droogte, energietransitie, biodiversiteit, de transitie van de landbouw naar kringlooplandbouw en het oplossen van het tekort aan passende woningen hebben ruimte nodig, maar er is onvoldoende ruimte beschikbaar. Dit vraagt om innovatieve oplossingen.
Het Rijk neemt de regie terug op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland. Duidelijk is dat de draagkracht van ons natuurlijk systeem haar grenzen heeft bereikt en overschreden. Dit confronteert ons de komende jaren met uitdagende doelen op het gebied van stikstof, natuur, waterkwantiteit en -kwaliteit en rondom klimaat. Deze doelen zullen een grote impact hebben op de ruimtelijke inrichting van de Achterhoek en de verandering in het landelijk gebied. En tegelijkertijd willen we verbindingen leggen tussen wonen, mobiliteit en arbeidsmarkt, zodat we ons leef-, woon- en werkklimaat optimaal faciliteren. Dus prettig wonen en werken in een toekomstbestendig landschap. Dit betekent dat we ruimtelijke keuzes moeten maken de komende jaren.

De Achterhoek heeft de ambitie om een ruimtelijk toekomstperspectief uit te werken om meer te kunnen sturen op (ruimtelijke) kwaliteit. Een perspectief dat houvast biedt om te kunnen groeien in kwaliteit en een kader biedt om verdere invulling te geven aan de ruimtelijke ontwikkeling van de Achterhoek. Het is zoeken naar verantwoorde ruimtelijke kaders die aansluiten bij de natuurlijke structuur. Keuzes die het geheel van economie, infrastructuur, woningbouw, landbouw, natuur en recreatie raken. Met een goede balans tussen bovenregionaal, regionaal en lokaal. Dit raakt zowel steden, dorpen als het buitengebied en kan alleen in samenhang goed worden vormgegeven.

Verder werken aan de 'geluksregio' Achterhoek

De nadruk die steeds meer mensen leggen op de kwaliteit van leven en de leefomgeving is van belang voor de Achterhoek. De generaties geboren na 1990 denken vaak anders over werk en streven naar een andere werk-privébalans. Het gaat hen minder om een baan met prestige en om het verdienen van veel geld. Juist werk waarin je je kunt ontplooien en werk dat bijdraagt aan een persoonlijk of maatschappelijk doel wordt gewaardeerd.
Deze ontwikkeling brengt met zich mee dat bedrijven de komende periode actief moeten inzetten en samenwerken op het werven en behouden van mensen, waarbij ze kunnen leren van koplopers die 'werkgeluk' als expliciet doel hebben geformuleerd. Arbeidsvoorwaarden die jongere generaties aanspreken, worden een belangrijke concurrentiefactor. Hierin kunnen extra mogelijkheden voor persoonlijke ontwikkeling een plek krijgen. Voor de Achterhoek is dit bovendien van groot economisch belang; ziekteverzuim omlaag, betekent arbeidsproductiviteit omhoog. Bedrijven die personeel willen aantrekken en houden, zullen moeten inzetten op flexibele vormen van wonen en werken. Samen investeren we in de gezondheid van onze inwoners. Hiervoor werken we aan een gezonde leefomgeving en een gezonde leefstijl/voeding.
In deze transitie van 'geld' naar 'geluk' heeft de Achterhoek een goede uitgangspositie. Dankzij de aantrekkelijke omgeving, 'korte lijntjes' en menselijke maat heeft de regio de nodige ingrediënten voor geluk in huis. Dat vertaalt zich ook de in de cijfers: uit de Achterhoek Monitor blijkt dat de Achterhoek met een gemiddeld cijfer van 7,6 de gelukkigste regio van Gelderland is. En omdat veel bedrijven in de Achterhoek innoveren met een maatschappelijke missie en oog hebben voor inclusiviteit, liggen er ook kansen om meer personeel te trekken dat juist op zoek is naar werk dat de wereld een beetje beter maakt en tot een gelukkiger plek voor iedereen.

Transitie van het landelijke gebied

De opgaven in het landelijk gebied zijn de laatste jaren in urgentie en omvang toegenomen. Denk hierbij aan de droogte van de afgelopen jaren die van invloed is op de landbouw en de natuur en de stikstofproblematiek in relatie tot woningbouw en mobiliteit. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) zal de komende jaren voor een transitie in het landelijk gebied gaan zorgen. De Europese doelen op het gebied van natuur (VHR), water (KRW) en klimaat (klimaat- akkoord) zullen een grote rol gaan spelen in de gebiedsprocessen in de Achterhoek. Niet alles kan en niet alles kan overal.
De transitie van het landelijk gebied geven we dan ook een plek in ons ruimtelijk toekomstperspectief.

We verbinden de transitie van het landelijk gebied tot een vitaal, leefbaar en toekomstbestendig platteland met de ruimtelijk-economische agenda.

1.3 Wat willen we bereiken?

Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit
In 2030 heeft de Achterhoek een nog sterker bloeiende en innovatieve economie, uitgaande van eigen kracht en met een aantrekkelijke arbeidsmarkt. Er is een duurzaam werk-, leer-, woon- en leefklimaat. Met gezonde inwoners.
De Achterhoek staat voor flinke opgaven, maar blijft desondanks groeien in kwaliteit. Om deze visie te concretiseren zijn zes streefbeelden geformuleerd voor de Achterhoek die passen in de sterke combinatie van 'smart economy' en 'smart living':

- **Slimme productieve regio**
- **Breed gekwalificeerde regio**
- **Goed bereikbare regio**
- **Duurzaam schone regio**
- **Aantrekkelijke woonregio**
- **Leven lang gezonde regio**

Uiteraard is er tussen de zes regionale streefbeelden moeilijk een harde grens aan te geven, ze hangen met elkaar samen. Een slimme productieve regio heeft bijvoorbeeld de breed gekwalificeerde en leven lang gezonde regio nodig. Een goed bereikbare regio is voorwaarde voor groei en zo zijn er meer verbindingen. De zes streefbeelden sluiten aan bij de zes thema's en laten zich als volgt omschrijven:

- De slimme productieve regio richt zich op de regio als open innovatiesysteem, waarbij het gaat om economische én sociale innovatie.
- De breed gekwalificeerde regio richt zich op de beschikbaarheid van de juiste kwaliteiten op de arbeidsmarkt en het benutten van talenten. Hierbij hoort ook een inclusieve arbeidsmarkt en een goed werkend onderwijsecosysteem.
- De goed bereikbare regio richt zich op duurzame en slimme mobiliteitsoplossingen voor alle vervoersmodaliteiten, en het op een innovatieve wijze verbinden en integreren hiervan.
- De duurzaam schone regio gaat over de energietransitie, het hoogwaardig benutten van zo veel mogelijk hernieuwbare grondstoffen en het sluiten van de kringloop in de agrofood en bouw- en infrasector.
- De aantrekkelijke woonregio gaat over duurzame en passende woningen en de ontwikkeling van innovatieve bouw- en woonvormen die passen in de landschappelijk fraaie omgeving.
- De leven lang gezonde regio werkt aan het langer gezond blijven van mensen, thuis en op het werk, door preventie en zorginnovatie.

Opgave

De Achterhoek is een economisch krachtige en innovatieve grensregio met een sterke samenwerkingscultuur. Jaarlijks meten we in de Achterhoek Monitor hoe de Achterhoek ervoor staat. We schakelen gezamenlijk continu op nieuwe cijfers en inzichten. In de afgelopen jaren zijn het opleidingsniveau en de arbeidsproductiviteit toegenomen. De krapte op de arbeidsmarkt en woningmarkt neemt echter ook toe. De Achterhoek scoort goed op Brede Welvaart, de inwoners geven de leefbaarheid een 8 en de Achterhoekers zijn met een 7,6 als gemiddeld cijfer gelukkiger dan de gemiddelde Gelderlander. Om deze mooie score te handhaven in een wereld die snel verandert, staan we voor een aantal stevige opgaven. Enkele daarvan op een rij:

- **De beroepsbevolking neemt hier veel sneller af dan elders, omdat er relatief veel mensen met pensioen gaan. Gemiddeld komen we jaarlijks 1.500 – 2.000 arbeidskrachten tekort. Deze zullen we uit het 'ongekende talent' binnen de regio moeten halen en/of van buiten de Achterhoek moeten aantrekken.**
- **Er is sprake van een sterk groeiende druk op de woningmarkt. De eerder verwachte bevolkingsafname lijkt sinds 2020 om te slaan naar een groei. Een oplopend migratiesaldo met meer instroom vanuit het westen van het land is hiervan de oorzaak. Toch blijven de prognoses dat na 2031 het aantal huishoudens in de Achterhoek gaat afnemen. Daarnaast vraagt de noodzaak voor het aantrekken van arbeidskrachten om een extra woningaanbod. Deze ontwikkelingen vereisen een gecontroleerde aanpak van de regionale woonmarkt: op korte termijn zullen tekorten moeten worden opgeheven, tegelijkertijd is er een uitdaging om toekomstige leegstand te voorkomen.**
- **De huidige woningvoorraad is onvoldoende toekomstbestendig. Investeringen voor het meer energiezuinig, levensloopbestendig en warmtetransitie-gereed maken van deze voorraad vragen om een enorme inspanning en afstemming tussen partijen in de regio.**
- **De bereikbaarheid van de Achterhoekse bedrijven en voorzieningen is matig tot slecht, zeker voor niet-automobilisten. Er zijn slimme en duurzame mobiliteitsoplossingen nodig om 'vervoersarmoede' te verminderen en ook om nieuwe arbeidskrachten aan te trekken.**
- **De transitie naar circulaire landbouw en een duurzaam voedselsysteem in balans met de natuur en de omgeving. We werken aan de opgaven van waterkwaliteit, bodem, klimaat en biodiversiteit. Dit vraagt om oplossingen voor onder andere vrijkomende agrarische bebouwing – erven die hun functie hebben verloren – en vooral een toekomstperspectief voor (jonge) boeren.**
- **De Achterhoek heeft te maken met vergrijzing én ontgroening. Inwoners zijn minder zelfredzaam, vaker laaggeletterd en minder digitaal vaardig. Inwoners hebben relatief veel chronische aandoeningen, mede veroorzaakt door leefstijlfactoren. In de toekomst zijn minder zorgprofessionals beschikbaar en de informele hulp en 'naoberschap' nemen af. Dit alles vraagt om een stap van nazorg naar voorzorg en om de inrichting van een toekomstbestendig zorglandschap.**

Naast deze zes regionale thema's werkt de Achterhoek ook op andere thema's regionaal samen. Bijvoorbeeld rondom de vrijetijdseconomie. Vooralsnog is dit geen onderdeel van de Visie 2030. De komende periode gebruiken we om een nauwere vervlechting te verkennen.

In de volgende hoofdstukken vindt u een uitwerking van de ambitie en doelstellingen en de aanpak voor de overkoepelende visie 'ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit'.

2. Smart Economy

Wat gaat de Achterhoeker merken van de Visie 2030?

- **Economie bloeit**
- **Voldoende arbeidskrachten en werkgelegenheid voor iedereen**
- **Goede scholing beschikbaar**

2.1 Slimme productieve regio

Thematafel Smart Werken & Innovatie

• Met innovatie waarde creëren
Technologische ontwikkelingen vragen om nieuwe organisatie- en verdienmodellen. Digitalisering en robotisering veranderen onze leef-, leer- en werkomgeving. Om de vergrijzende en ontgroenende Achterhoek verder tot bloei te brengen, zijn innovatieve oplossingen en smart toepassingen nodig die in economisch, sociaal en ecologisch opzicht waarde realiseren.

- **Arbeidsproductiviteit verhogen**

Door de arbeidsproductiviteit te verhogen, zijn ondernemingen en organisaties in staat om met minder personeel eenzelfde resultaat te behalen. De Achterhoekse arbeidsmarkt is daarom zeer gebaat bij (sociale) innovatie en smart werken. Daarnaast heeft een innovatieve ondernemer een sterke uitstraling en daarmee een grotere aantrekkingskracht voor nieuw personeel .

Kortom: Door onze culturele waarden en het gedachtegoed van het open innovatiesysteem hebben wij de ingrediënten in huis om toekomstbestendig te blijven en door te ontwikkelen.

Wat willen we bereiken?

In 2030 is de arbeidsproductiviteit in de maakindustrie en de agrosector verhoogd.

SDG 8
Eerlijk werk en economische kansen

SDG 9
Industrie, innovatie en infrastructuur

SDG 12
Verantwoorde consumptie en productie

Van groot belang voor een slimme productieve regio zijn passende banen en ook economische groei.

Dit helpt onze regio stabiel en flexibel te houden. SDG 8 geldt dan ook als een uitgangspunt om onze doelen te bereiken. Met ons open innovatiesysteem en door in te zetten op een inclusieve en duurzame economie, stimuleren we innovatie en sluiten we aan bij SDG 9 en 12.

- **Innoveren met een maatschappelijke missie**

Wij beschikken over een innovatief sterk en diepgeworteld mkb dat een grote bijdrage kan leveren aan de oplossing van de maatschappelijke uitdagingen van vandaag en morgen. We willen dat versnellen door samen te werken in een open innovatiesysteem van overheden, ondernemers en onderzoeks- en onderwijsinstellingen. In zo'n flexibel netwerk kunnen de Achterhoekse bedrijvigheid, naoberschap en vakmanschap maximaal tot uiting komen en behouden we een krachtig en innovatief mkb.

Door aantrekkelijker te worden voor nieuwe potentials en door in te zetten op her- en bijscholing van bestaand personeel, krijgen we een beter passend aanbod van arbeidskrachten voor innovatie werkgevers. Om dit te bereiken zoeken we nauwe aansluiting met de thematafel Onderwijs & Arbeidsmarkt. Om nieuwe medewerkers te binden, willen we bovendien dé stage- en afstudeerregio van Nederland zijn

Hoe gaan we dat doen?
Het digitaliseren (smart maken) van de maakindustrie en de agrosector heeft de hoogste prioriteit in het verder ontwikkelen van het Achterhoekse open innovatiesysteem.
Door slim te werken en slim te innoveren, worden ook dwarsverbanden gelegd met de digitalisering van de zorg, bouw, de recreatieve en de creatieve sector. Door deze crossovers gebruiken we het innovatieve karakter van alle sectoren om elkaar te versterken. Dit zal leiden tot nieuwe samenwerkingen en kan bijdragen aan oplossingen van grote maatschappelijke vraagstukken. Door bijvoorbeeld onze maakindustrie samen te brengen met de bouwsector, zal de bouw volgende stappen kunnen nemen op het gebied van industrialiseren en krijgt de industrie beter inzicht in de behoefte van de bouwsector.

SmartHub
Met SmartHub 2.0 vergroten we de aantrekkelijkheid van de Achterhoek als economische- en arbeidsregio, met name voor arbeidspotentieel tussen de 18 en 45 jaar.
SmartHub 2.0 is een kapstok (stichting), die de krachten bundelt en een logische samenhang aanbrengt tussen initiatieven. SmartHub Young talent zet zich in om dé stage- en afstudeerregio van Nederland te zijn en talenten ook daarna te behouden.

Met 35 kennisdeel- en businessclusters stimuleren we ‘slim innoveren’, waarbij we verbinding zoeken met onze buurregio’s in Nederland en Duitsland. Door startups te faciliteren en via innovatiecentra technologie te ontsluiten, zorgen we ervoor dat ons bedrijfsleven innovatief kan blijven. Door kennisinstellingen buiten onze regio aan ons netwerk te verbinden en mee te nemen in projectvorming, ontsluiten wij hun kennis in onze regio. Door oog te hebben voor de mens achter de ondernemer en zijn/haar medewerkers, helpen we bedrijven het beste uit zichzelf te halen. Slim werken met oog voor collega en medewerker is onderdeel van de Achterhoekse cultuur.

2.2 Breed gekwalificeerde regio

Thematafel Onderwijs & Arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is voortdurend in beweging. Er ontstaan nieuwe beroepen, terwijl andere typen werk verdwijnen. De banen van de toekomst brengen andere, vaak hogere eisen met zich mee. De Arbeidskracht Analyse Achterhoek laat zien dat hierbij vooral een verschuiving richting het hogere mbo-niveau en het hbo ligt. Daarnaast is er behoefte aan ongeschoolde arbeidskrachten. De arbeidsmarkt is in veel gevallen zelfredzaam en reguleert zich deels zelf. Maar voor sommige vraagstukken kan de arbeidsmarkt niet zelf met een oplossing komen. De banengroei is omvangrijk genoeg om de werkloosheid te laten dalen. Tegelijkertijd zien we dat er nog altijd kandidaten zijn die lastig werk kunnen krijgen of behouden. Zo vormen 55-plussers, arbeidsbeperkten en degenen met een minder courant beroep kwetsbare groepen.

Wat willen we bereiken?

In 2030 zijn vraag en aanbod op de arbeidsmarkt meer in evenwicht

SDG 4
Kwaliteit onderwijs

SDG 8
Eerlijk werk en economische kansen

SDG 10
Ongelijkheid verminderen

Voor de breed gekwalificeerde regio is de kwaliteit van het onderwijs en kansengelijkheid van groot belang. SDG’s 4 en 10 zijn dan ook leidend. Samen met SDG 8 helpt dit ons om in te spelen op het arbeidsmarktvraagstuk en het terugdringen van armoede.

- **Tekorten op de arbeidsmarkt aanpakken**

Volgens de prognoses kampt de Achterhoek met een jaarlijks tekort van 1.500 - 2.000 arbeidskrachten. Een tekort dat we niet kunnen opvangen met mensen uit de eigen regio. De oorzaak hiervan is vooral dat werknemers met pensioen gaan en dat er minder jongeren instromen op de arbeidsmarkt. De aandacht gaat uit naar het aantrekken, binden en boeien van nieuwe en huidige arbeidskrachten.
Naast de tekorten hebben we in de Achterhoek te maken met ongeveer 14.000 mensen die we tot het ‘ongekend talent’ mogen rekenen. Dit zijn werklozen, semi-werklozen en mensen die (ongewenst) in deeltijd werken. Deze groep is dus al woonachtig in de Achterhoek en vormt een serieuze mogelijkheid om de tekorten te verminderen. Inzicht in wie dit zijn, waar we hen kunnen vinden en hoe zij wellicht kunnen en willen bijdragen door te participeren op de arbeidsmarkt, heeft prioriteit. Ook kijken wij over onze grenzen heen bij het terugdringen van de tekorten. We positioneren onszelf als een sterke, innovatieve regio om te werken en te ontwikkelen. Onder meer met de regiomarketingcampagne Onverwachte Hoek richten we ons op het aantrekken van nieuwe arbeidskrachten.

- **Techniek, Zorg en Onderwijs als speerpunten**

We staan voor kansengelijkheid en een inclusieve arbeidsmarkt. Daarmee bedoelen we: In de Achterhoek heeft iedereen voldoende kans om te (blijven) leren en ontwikkelen. In de Achterhoek kan iedereen die wil werken, waardig en passend werk doen. Bij het verkleinen van de mismatch kiezen we de komende jaren expliciet voor de sectoren Techniek (waaronder naast de maakindustrie ook de bouw, ICT en logistiek vallen), Zorg en Onderwijs. Het moet eenvoudiger worden om te kunnen om-, her-, en bijscholen binnen en tussen deze sectoren.
In 2030 willen we dat er, wat betreft de dienstverlening op het vlak van loopbaanvraagstukken gewerkt wordt vanuit een ontschotte dienstverlening. De vraag staat centraal, niet het systeem.

Hoe gaan we dat doen?

Voor een evenwichtige arbeidsmarkt moet de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt optimaal zijn; we zetten in op het vergroten van de instroom vanuit het onderwijs naar moeilijk vervulbare vacatures. Hierbij kijken we over de grenzen van de Achterhoek heen; naar Duitsland, Twente en de samenwerking met de andere Gelderse Arbeidsmarktregio’s. Met minder mensen al het werk verrichten vraagt om een toename van de arbeidsproductiviteit al dan niet in relatie met het vraagstuk duurzame inzetbaarheid. Om dit te bereiken wordt nauw samengewerkt met de thematafel Smart Werken en Innovatie.
Dit doen we vanuit vier speerpunten die aansluiten bij de Human Capital Agenda en de inclusieve arbeidsmarkt,

voor de huidige, maar ook de toekomstige beroepsbevolking; positionering arbeidsmarkt Achterhoek, Leven lang ontwikkelen van de beschikbare beroepsbevolking, regulier opleiden en inclusieve arbeidsmarkt. Waarbij we ook kijken naar instroom van jong talent en het benutten van grensoverschrijdende mogelijkheden voor scholing.

- **Positionering arbeidsmarkt Achterhoek**

Om in de toekomst voldoende werknemers te hebben voor de Achterhoekse arbeidsmarkt, is het van groot belang dat we ons als aantrekkelijke arbeidsmarkt positioneren binnen en buiten onze regio, nationaal en wellicht internationaal, om zo nieuwe werknemers aan te trekken, te boeien en te binden.

- **Leven Lang Ontwikkelen**

We stimuleren, faciliteren en ondersteunen een Leven Lang Ontwikkelen en Duurzame Inzetbaarheid van medewerkers. Enerzijds ligt hier een rol voor de werkgevers door in te zetten op een leercultuur in bedrijven en tussen sectoren. Anderzijds is het belangrijk dat werknemers proactief zijn ten aanzien van hun professionele ontwikkeling en de kansen pakken om flexibel te blijven en mee te kunnen bewegen met ontwikkelingen op de arbeidsmarkt.

- **Regulier opleiden**

We zorgen dat het regulier onderwijs nog beter aansluit bij de vervolgopleidingen en de vraag vanuit de arbeidsmarkt. We vragen aandacht voor techniek, zorg en onderwijs in activiteiten binnen het curriculum en we verkennen innovaties die een bijdrage leveren aan de doelstellingen en die niet bekostigd worden uit reguliere budgetten, zoals samenwerking mbo-hbo en samenwerking vo-hbo.

- **Inclusieve Arbeidsmarkt**

Om een inclusieve arbeidsmarkt te bevorderen, geven we invulling aan het sociaal akkoord van 2013. We maken ons sterk voor iedereen die ondersteuning nodig heeft bij het vinden van een plek op de arbeidsmarkt. Door een gezonde leefstijl te stimuleren en met technologische hulpmiddelen kan de arbeidsparticipatie en -productiviteit groter worden, kunnen meer mensen aan het werk en verwachten we dat het ziekteverzuim afneemt.
We werken vanuit de strategische agenda inclusieve arbeidsmarkt Achterhoek langs vier lijnen. We brengen het onbenut arbeidspotentieel, dat momenteel geschat wordt op ongeveer 14.000 personen, in beeld. We zetten in op het vergroten van de digitale vaardigheden van inwoners zodat zij kunnen participeren op de werkvloer en in de samenleving, we bestrijden de laaggeletterdheid en we zetten in op het voorkomen van schooluitval onder jongeren.

2.3 Goed bereikbare regio

Thematafel Mobiliteit & Bereikbaarheid

Een goede bereikbaarheid is voor de Achterhoek een essentiële voorwaarde om een aantrekkelijke (werk)regio te zijn voor werknemers, studenten, inwoners en toeristen én om economisch te kunnen groeien en de leefbaarheid in het gebied en de aantrekkelijkheid voor inwoners en toeristen op peil te houden. Dat geldt zeker in de huidige tijd waarin de afstand tot voorzieningen in het landelijke gebied groeit. Ook goede (OV) verbindingen met Duitsland zijn voor ons als grensregio van groot belang. Zonder vervoer staat de regio letterlijk en figuurlijk stil.

Wat willen we bereiken?

In 2030 is er duurzaam, betrouwbaar en toegankelijk vervoer voor iedereen.

SDG 7
Betaalbare en duurzame energie

SDG 9
Industrie, innovatie en infrastructuur

SDG 1
Duurzame steden en gemeenschappen

Met slimme en innovatieve mobiliteitsoplossingen werken we aan duurzaam vervoer dat voor iedereen toegankelijk is. Hiermee leveren we een bijdrage aan de genoemde 3 SDG's.

Hoe gaan we dat doen?
We sluiten aan bij de drie hoofdthema's in de Mobiliteitsvisie 2030: betrouwbaar, duurzaam en slim.

- **Betrouwbaar vervoer**

We werken aan een goed doorstromend hoofdwegennet, het versnellen van OV-connecties en regionale fietsverbindingen. We willen de N18 blijven doorontwikkelen tot een regionale doorstroomweg met een goede ontsluiting van en naar (economische) kerngebieden binnen en buiten de regio. We willen verbeteringen aanbrengen die bijdragen aan doorstroming, verkeersveiligheid en tijdwinst, mede om daarmee op kortere termijn bestaande knelpunten op te lossen. Waarbij de ambitie is een N18 met 2x2 rijstroken, 100 km/u en ongelijkvloerse kruisingen of een aanvaardbaar alternatief. Om onze regio toekomstbestendig te houden, koppelen we deze doorontwikkeling nadrukkelijk aan onze woning- en arbeidsmarkt en onze doelstellingen op het gebied van leefbaarheid. Samen met de provincie Gelderland en de Rijksoverheid werken we de komende decennia aan een gebiedsgerichte, integrale aanpak om dit te realiseren. We treffen maatregelen om een vlotte aansluiting van de A12 op de A18 te bevorderen. Ook blijven we investeren in de ruggengraat van het openbaar vervoer in de Achterhoek en willen we verbindingen versnellen door betere over- en instapmogelijkheden. Waarbij we vol inzetten op het realiseren van de Regioexpres tussen Doetinchem en Arnhem. Ook het opheffen van de belemmeringen voor reizigers tussen Nederland en Duitsland (zowel regionale verbindingen als goede aansluiting op internationale spoorverbindingen) heeft daarbij onze aandacht.

- **Duurzaam vervoer**

We werken toe naar duurzame vervoerswijzen die bijdragen aan klimaatadaptatie. Daartoe investeren we in energieneutraal mobiliteitsgedrag en een veilig en fijnmazig fietsnetwerk, maar stimuleren we ook de gedragsverandering naar thuis-/hybride werken. De opkomst van de e-bike biedt in de Achterhoek kansen om de fiets ook over iets langere afstanden als duurzaam vervoersmiddel in te zetten. We stimuleren en faciliteren daarnaast ook ander emissieloos vervoer, door het realiseren van voldoende laadstations voor duurzame energie en nieuwe initiatieven tot het verder verduurzamen nader te onderzoeken.

- **Slim vervoer**

Onze inzet is betaalbare en slimme vervoersvoorzieningen. We willen vooroplopen in slimme en sociale mobiliteit en de eerste rurale MaaS-pilotregio worden. Ons Mobility as a Service (MaaS) concept zal als een soort marktplaats voor vervoer gaan fungeren. Reizigers kiezen, plannen en betalen bijvoorbeeld via de smartphone zelf de optimale vervoersoplossing. Ook zetten we ons in voor slimme oplossingen die het goederenvervoer efficiënter en duurzamer maken. Zo werken we aan een sluitend netwerk voor Langere en Zwaardere Vrachtautocombinaties (LZV's), waarmee we de efficiëntie en de duurzaamheid van het goederenvervoer verhogen.

GAON
Met onze invulling van Mobillity as a Service (MaaS) verkleinen we de vervoersarmoede in de Achterhoek. Door het ontwikkelen en testen van slimme, genetwerkte en participatieve mobiliteit kunnen vraag en aanbod in de Achterhoek veel beter op elkaar worden afgestemd. Met als beoogd effect het verbeteren van de leefbaarheid en inclusiviteit in de regio voor alle inwoners, jong en oud. Van vervoersarmoede naar mobiliteitsgeluk!

3. Smart Living

Wat gaat de Achterhoeker merken van de Visie 2030?

Passende woningen voor iedereen
Meer biodiversiteit
Gezonde inwoners

3.1 Aantrekkelijke woonregio

Thematafel Wonen & Vastgoed

Goed wonen is voor iedereen van groot belang. In de Achterhoek wordt de kwaliteit van wonen momenteel hoog gewaardeerd. Je kunt er relatief ruim en dicht bij groen wonen. Dat willen we graag zo houden, maar we komen daarbij wel wat uitdagingen tegen.
De woningmarkt in de Achterhoek heeft de afgelopen jaren een forse verandering ondergaan. Na een perspectief van een dreigende terugloop van de woonbehoeften is in korte tijd een stevige spanning ontstaan. Beschikbaar aanbod is afgenomen, prijzen, zoek- en wachttijden zijn toegenomen. De huidige zogenaamde krapte-indicator is ver verwijderd van een gezonde vraag-aanbodverhouding. Voor starters is het lastig om (zeker in hun eigen woonomgeving) aan een betaalbare woning te komen. Voor veel ouderen past de woning niet meer bij hun levensfase. Statushouders, spoedzoekers en arbeidsmigranten zijn qua huisvesting in de knel gekomen.

De ambitie om extra arbeidskrachten naar de regio te trekken, geeft extra druk op de regionale woonmarkt.
Naast aanpak van deze kwantitatieve druk zien we in kwalitatief opzicht inmiddels ook een opgave om wonen meer dan voorheen te koppelen aan klimaatvraagstukken, versterking van leefbaarheid, bereikbaarheid, de ontwikkeling van vitale kernen en de kwaliteitsverbetering van landschap en buitengebied. Wonen dient daarmee niet alleen volkshuisvesting, maar ook economische ontwikkeling en ruimtelijke gebiedsopgaven.

- **Voorzieningen**

Wonen staat niet op zich maar kent een interactie met de directe omgeving. Daarom is het van belang wonen te verbinden met voorzieningen, bijvoorbeeld op het gebied van werk, mobiliteit, landschap, maatschappelijke voorzieningen en recreatie. Wonen is daarnaast sterk bepalend voor welzijn. Bij de ontwikkeling en herstructurering van woonfuncties is aandacht voor leefbaarheidsfactoren als veiligheid en sociale cohesie binnen wijken van groot belang. Tot slot heeft goed en langer zelfstandig wonen een positief effect op gezondheid, waardoor mensen minder een beroep hoeven te doen op zorgvoorzieningen.

- **Duurzaam wonen**

Een aantal grote maatschappelijke ontwikkelingen heeft effect op wonen. Zo zal de bebouwde omgeving meer klimaatadaptief en volgens de principes van circulariteit ingevuld moeten worden. Nederland staat voorts voor een energietransitie die voor een niet onbelangrijk deel binnen woningen gerealiseerd moet worden. Wonen vraagt tot slot ruimte en is daarmee in competitie met andere ruimtevragers als natuur, landbouw, bedrijvigheid en infrastructuur. In het geheel van ruimtelijke afwegingen zal een passende, maar vooral ondersteunende rol voor wonen moeten worden gevonden.

Wat willen we bereiken?

In 2030 is de woningmarkt in kwantitatief en kwalitatief opzicht toekomstbestendig en in evenwicht.

SDG 7
Betaalbare en duurzame energie

SDG 11
Duurzame steden en gemeenschappen

SDG 12
Verantwoorde consumptie en productie

Met de verduurzaming van onze woningen en het duurzaam/circulair bouwen dragen we bij aan de drie SDG's

- **Gezonde woningmarkt**

In 2030 moet er sprake zijn van een woningmarkt met een gezonde en dus normale spanning: dus met voldoende toegankelijkheid voor alle doelgroepen en een gedifferentieerd aanbod, passend bij de vraag. Dat betekent dat er in voldoende mate betaalbare woningen zijn. Oudere inwoners stromen door naar woningen die beter bij hun levensfase passen. Er zijn voldoende woon-zorg-voorzieningen die nodig zijn voor de sterk groeiende groep senioren. Ook is voorzien in adequate huisvesting voor starters en bijzondere aandachtsgroepen. De inzet op transformatie van vastgoed naar woningen hebben we kunnen vasthouden. Leegstand is alleen nog maar in de vorm van frictieleegstand aan de orde.

- **Toekomstbestendige woningen**

De woningvoorraad die bij een dergelijke markt past, is toekomstbestendig. Dit houdt in dat deze in aanzienlijke mate

energiezuiniger is gemaakt. Verder heeft een substantieel deel van deze woningen een omschakeling naar een andere energievoorziening dan met gas doorgemaakt. Daar waar mogelijk zijn woningen meer levensloopbestendig gemaakt. De woningvoorraad heeft veranderingen ondergaan waardoor de woningmarkt meer ontspannen is. Ook zijn voordelen behaald op klimaatadaptatie, veiligheid en sociale verbinding.

- **Experimenteren**

De ambitie om experimenteerregio te zijn is ook waargemaakt op het woondomein. Bij de ontwikkeling van wonen worden verschillende innovatie woonvormen en bouwaanpakken toegepast. De toepassing van een slimme en regio-specifieke woon-ontwikkelstrategie draagt bij aan brede welvaart in de regio, ondersteunt de ontwikkeling van het landelijk gebied en draagt met de huisvesting van nieuwe arbeidskrachten bij aan de vitaliteit van het regionale midden- en kleinbedrijf.

Hoe gaan we dat doen?

- **Focus op bestaande woningvoorraad**

Op weg naar 2030 ligt de focus vooral op de bestaande woningvoorraad. Met een brede, doelgroepgerichte programmatische benadering gaan we slagen maken op de energiezuinigheid van woningen, een transitie naar nieuwe energiebronnen en levensloopbestendigheid. Bij dit eerste worden circulaire (ver-)bouwtechnieken met gebruikmaking van biobased materialen toegepast. Bij dit laatste is het van belang een goede afstemming met de noodzaak tot doorstroming van ouderen te vinden. Ook zullen slimme veranderingen binnen de bestaande voorraad, zoals woningsplitsing, bijdragen aan meer balans tussen vraag en aanbod. Al deze aanpassingen kunnen een interessante economische impuls aan de regio geven.

- **Verantwoorde nieuwbouw hard nodig**

Voor een goede woningmarktbalans zijn ook aanvullingen op de bestaande voorraad nodig. Het gaat dan met name over het toevoegen van betaalbare en levensloopbestendige huur- en koopwoningen. Ook is het van belang huisvestingsvoorzieningen te creëren voor groepen als vluchtelingen, statushouders, mensen die doorstromen vanuit begeleid wonen en maatschappelijke opvang, dak- en thuislozen en arbeidsmigranten. Deze laatste groep is sterk groeiend en van steeds groter belang voor de ontwikkeling van bedrijvigheid in de regio. Gezien de huidige woningmarktdruk en ontwikkelingen in de komende tijd, is zeker de eerste jaren een bouwversnelling nodig. Dit betekent dat capaciteit en dus realisatiekracht in zowel de bouwsector als aan de ambtelijke voorbereidingskant vergroot zal moeten worden. In de nieuwbouw zijn innovatie (denk bijvoorbeeld aan conceptueel bouwen), circulariteit, klimaatadaptief en natuurinclusief bouwen belangrijke aandachtspunten. Nieuwbouw zal in eerste instantie voor de behoefte van de regionale bevolking worden gerealiseerd. Vervolgens zullen uit het oogpunt van economische versterking woningen voor aan te trekken arbeidskrachten worden toegevoegd. Tot slot zal ook worden voorzien in de huisvesting van mensen die vanuit (omliggende) stedelijke gebieden, onder andere door de komst van meer hybride werkvormen naar de Achterhoek trekken.

- **Wonen en zorg**

Binnen het doelgroepenbeleid is er bijzondere aandacht voor wonen en zorg. De verwachting is dat de trend naar extramuralisering doorzet. Naast bovengenoemde doorstroming naar bijvoorbeeld geclusterde woonvormen zullen er, vanuit het uitgangspunt dat mensen vooral zelf regie over hun leven willen houden, meer ouderen langer thuis willen wonen. Dat betekent dat er meer en nieuwe vormen van zorgdienstverlening aan huis nodig zijn. Voorts heeft de Achterhoek te maken met een oplopende vraag op het gebied van 24-uurszorg. Om adequaat op deze uitdagingen in te spelen, zal met betrokken zorgorganisaties, corporaties en gemeenten een regionale woonzorgstrategie worden uitgewerkt.

- **Adaptief programmeren en bijsturen**

Op de langere termijn (na 2030) zullen de demografische ontwikkelingen in de regio mogelijk niet meer gecompenseerd worden door migratie en kan het aantal huishoudens gaan afnemen. Dat vraagt een woonstrategie met schakelend vermogen. Het toevoegen van flexibele woningen kan daar voor een deel in voorzien. Bij zo'n strategie past het benutten van instrumentarium bij provincie en Rijk en een strakke monitoring. De huidige set van indicatoren binnen de regionale Woon- en Vastgoedmonitor zal op basis van deze strategie een aanvulling krijgen.

- **Wonen en gebiedsopgaven**

We gaan in ons woonbeleid de komende jaren een slag maken naar gebiedsgericht denken en werken. Op deze manier kunnen we krachten bundelen, opgaven en kansen koppelen en processen en investeringen verbinden. Op regionaal niveau willen we gedifferentieerde woonmilieus ontwikkelen, zodat er een meerkleurig ruimtelijk pallet ontstaat. Vanuit de regionale woonagenda gaan we daarvoor regionale woonstrategieën uitwerken. Woonstrategieën zijn op specifieke gebieden gerichte aanpakken waarbij een regionale visie en methodiek gekoppeld wordt aan gebiedseigen kenmerken en ambities.

NB: een verdere verbijzondering van deze aanpak is beschreven in de Regionale Woonagenda 2023-2030. (Gereed eind 2022).

3.2 Duurzaam schone regio

Thematafel Circulaire economie & Energietransitie

Circulariteit heeft een belangrijke plek gekregen in de Achterhoek. Essentieel is de transitie naar hernieuwbare grondstoffen, biomassa wordt in de kringlooplandbouw, in het voedselsysteem en voor bouw en infra optimaal benut. Uiterlijk in 2050 is de regio energieneutraal, in lijn met het voorstel voor het Akkoord van Groenlo 3.0. Daarvoor worden doorlopend circulaire innovaties ontwikkeld en regiobreed toegepast.

Wat willen we bereiken?

In 2030 wordt overgeschakeld naar hernieuwbare energie, worden minder primaire grondstoffen gebruikt, zijn emissies verminderd en is de biodiversiteit toegenomen.

SDG 7
Betaalbare en duurzame energie

SDG 9
Industrie, innovatie en infrastructuur

SDG 12
Verantwoorde consumptie en productie

SDG 7 en 12 zijn leidend voor een duurzaam schone regio. Duurzame energie en een duurzaam voedselsysteem door kringlooplandbouw. Door technische en sociale innovatie bereiken we deze doelen.

We maken de Achterhoek klaar voor een duurzame toekomst en groeien uit tot de schoonste regio van het land. Daarvoor is een schone energievoorziening nodig; energie wordt duurzaam opgewekt en op gebouw-, wijk en lokaal niveau zijn zelfvoorzienende oplossingen ontwikkeld. In de transitie naar een duurzaam schone regio worden hernieuwbare grondstoffen gebruikt, (bouw)materialen hergebruikt en door minder emissies kan de biodiversiteit herstellen. We willen een reductie van 50% van de primaire grondstoffen realiseren t.o.v. 2010, waarbij hernieuwbare grondstoffen optimaal worden benut en grondstoffen en producten geproduceerd worden door duurzame ondernemingen. We willen koploper blijven in het realiseren van een kringlooplandbouw, en werken aan de transitie in de hele keten om te komen tot een duurzaam voedselsysteem. Door hoogwaardig benutten van grondstoffen en recycling van reststromen zijn er minder emissies en creëren we ruimte voor meer biodiversiteit.

Hoe gaan we dat doen?

- **Energievoorziening**

Voor een schone energievoorziening worden slimme oplossingen ontwikkeld want het stroomnet in onze regio zit ‘vol’. Naast energiebesparing ligt de focus op maximaal benutten van duurzaam opgewerkt energie met flexibele consumptie, opslag van energie en gebruik van alternatieve energiebronnen. Naast private oplossingen door huishoudens en industrie worden coöperatieve oplossingen ontwikkeld. Voor de warmtetransitie om de Achterhoek aardgasloos te maken, zorgen we voor duurzame alternatieven voor warmte, ook in lokale kernen.

- **Besparen op grondstoffen**

In de bouw en infra, bij bedrijven en op bedrijvenparken is de inzet gericht op besparing van primaire grondstoffen. Daarvoor worden bedrijfsprocessen en producten getransformeerd. Bedrijven gebruiken zoveel mogelijk biogrondstoffen, bestaande (bouw)materialen worden hergebruikt en afval voorkomen. Onze sterke agrosector, innovatieve maak- en bouwbedrijven werken samen in de keten van productie, verwerking en toepassing van (lokaal geproduceerde) biobased materialen.

- **Koploper in kringlooplandbouw en een duurzaam voedselsysteem**

We versnellen de transitie naar kringlooplandbouw met een goed verdienmodel.

De Achterhoek is koploper in de praktische ontwikkeling van duurzame oplossingen door intensieve samenwerking tussen de primaire sector, kennisinstellingen, Achterhoekse bedrijven en overheden. De regio is een innovatie-ecosysteem, een field lab met de proefboerderij en satellieten bij boeren die pilots doen. Kennis wordt gedeeld in sterk verbonden regionale netwerken en bij samenwerking met Twente en andere regio’s. Er wordt doorlopend geëxperimenteerd en gewerkt aan opschaling van innovaties van bedrijfsniveau naar regiobrede toepassing. Dat heeft ook impact buiten onze regio.

Duurzame productie wordt verbonden aan duurzame consumptie voor een groene en schone economie. Om het voedselsysteem te verduurzamen, zetten we in op alle schakels in de keten. In de regionale agrofoodsector leiden korte toeleveringsketens tot reductie van transport en emissies. Burgers worden actief betrokken om een bewuste keuze te maken om duurzaam te consumeren. Met (agrarische) bedrijven worden nieuwe, circulaire verdienmodellen ontwikkeld in het belang van het toekomstperspectief voor boeren en ondernemers.

Een randvoorwaarde voor de het realiseren van de ambities en doelen is het hebben van voldoende vakmensen. Samen met onderwijsinstellingen, ondernemers en overheden gaan we aan de slag om vakmensen op te leiden en mensen om of bij te scholen.

3.3 Leven lang gezonde Regio

Thematafel Gezondste Regio

- **Vernieuwing**

De gezondheidszorg in de Achterhoek is van hoog niveau. Maar om voorbereid te zijn op de toekomst, waarbij er meer ouderen zijn en minder personeel, zullen we nog iets anders moeten doen. Het gezamenlijk opgestelde regiobeeld laat een forse groei zien van chronische aandoeningen, uitdagingen in de acute ouderenzorg en een toekomstige afname van beschikbare zorgmedewerkers en informele hulp. We richten ons op vernieuwing en verbetering binnen zorg en welzijn, zodat de gezondheid van de Achterhoekse inwoners kan toenemen. We streven ernaar dat mensen zo lang mogelijk zelf regie kunnen voeren over hun eigen gezondheid en zo lang mogelijk zelfstandig wonen. We werken hiervoor aan een integrale agenda met doelen voor de lange termijn.

- **Preventie en zorginnovatie**

We hanteren twee pijlers: preventie en zorginnovatie. Door te investeren in preventie kunnen we een groot aantal ziektes voorkomen, waardoor minder ingrijpen nodig is. Door een gezonde leefstijl (gezonde voeding, niet roken, matig met alcohol en voldoende bewegen) in het dagelijks leven te integreren, zal op de lange termijn minder zorg (ingrepen, medicijnen, hulpmiddelen) nodig zijn.

Daarnaast biedt zorginnovatie de mogelijkheid voor slimme oplossingen zodat alle inwoners van de Achterhoek goede zorg kunnen blijven ontvangen, ook in 2030.
Denk aan zorg op afstand via computer of tablet en de ontwikkeling van een digitale, veilige en persoonlijke gezondheidsomgeving. Technologie maakt het langer thuis wonen en ontvangen van zorg aan huis steeds meer mogelijk. We willen werken vanuit een nieuwe visie op anders oud(er) worden en wonen en daarmee ook een andere kijk op de rol van het bestaande zorgaanbod. Voor de mensen die deels in staat zijn om zelfstandig te wonen, zoals mensen met een levenslange beperking, werken we gezamenlijk aan de combinatie van wonen en zorg. Daarnaast werken we aan innovatie van het gezondheidssysteem, onder de noemer Achterhoek Gezond.

8RHK gezond

Wat willen we bereiken?

Achterhoekers zijn in 2030 samen langer gelukkig en gezond.

SDG 3
Goede gezondheid en welzijn

SDG 8
Eerlijk werk en economische kansen

SDG 11
Duurzame steden en gemeenschappen

De meest kenmerkende SDG voor een leven lang gezonde regio is uiteraard SDG 3: gezondheidszorg voor iedereen; waarbij we met elkaar zorgen dat we alle inwoners betaalbare en tijdige zorg en ondersteuning op maat kunnen bieden. Daarvoor moeten we ook werken aan het tegengaan van sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Daarvoor zijn de SDG's 8 en 11 belangrijke voorwaarden: een gezonde economische regio en een gezonde leefomgeving. Dit sluit goed aan bij Achterhoek Gezond: de uitdagingen waar we voor staan in de zorg zijn alleen oplosbaar via andere domeinen, zoals leefomgeving, werk en meedoen voor alle inwoners van de Achterhoek.

- **Positieve gezondheid**

Het zogenoemde 'prevent model' geeft aan hoe we voor alle groepen binnen de samenleving preventie kunnen inzetten en welke resultaten hierdoor mogelijk zijn. We zetten in op de filosofie van 'positieve gezondheid', met andere woorden het vermogen van mensen zich aan te passen en zelf regie te voeren in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven.

De 'gezondheidspiramide' geeft een nieuwe visie op de organisatie rondom gezondheid en zorg. Het vertrekpunt is: voorkomen dat mensen ziek worden en zorg nodig hebben. Door op alle niveaus te investeren in leefstijl, preventie, gezondheid en gedrag kan een groot deel van de ziekte- en behandelkosten vermeden worden. Extra aandacht gaat daarbij uit naar mensen met de grootste gezondheidsachterstand, zoals de groep met een lage sociaaleconomische status. Door het stimuleren van een gezonde leefstijl hopen we het ziekteverzuim terug te dringen en daarmee de arbeidsparticipatie te verhogen. Dit is uitgewerkt in de Regiovisie 'Samen langer gelukkig en gezond leven in de Achterhoek'. In 2020 is er een regionaal Preventie Akkoord 2030 afgesloten met ruim 70 partners waarin naast thema's als roken, alcohol en bewegen ook aandacht is voor meedoen en armoedebestrijding. Dit Preventie Akkoord is nauw verbonden met het regionaal Beweeg- en Sport Akkoord 2030.

Achterhoek Gezond: Principes om gezondheid duurzaam te organiseren
De Achterhoek heeft te maken met vergrijzing én ontgroening. Inwoners zijn minder zelfredzaam, vaker laaggeletterd en minder digitaal vaardig. Inwoners hebben relatief veel chronische aandoeningen, mede veroorzaakt door leefstijlfactoren. In de toekomst zijn minder zorgprofessionals beschikbaar en de informele hulp en 'noaberschap' nemen af. Dit alles vraagt om een stap van nazorg naar voorzorg en om de inrichting van een toekomstbestendig zorglandschap.

Om gezondheid en zorg duurzaam te organiseren werken we met de principes van het Kavelmodel Achterhoek Gezond. Dat betekent dat we samenwerken aan meer gezondheid, kwaliteit van zorg, meer werkplezier van zorgprofessionals en minder (meer-)kosten. Dit doen we door ons als organisaties anders te organiseren, door toe te werken naar structurele financiering van gezondheidsinterventies en door het monitoren van het effect van deze interventies.

Hoe gaan we dat doen?
We werken aan verbindingen tussen het zorgen voor de gevolgen van een aandoening (care), het genezen van een aandoening (cure) en het voorkomen

van een aandoening (preventie), zodat een integrale aanpak ontstaat. Hierbij investeren we in de samenwerking tussen partijen en aanbieders die op verschillende plaatsen in de keten werken. Op deze wijze is het mogelijk kennis en middelen richting preventie te verschuiven. Vanuit ontwikkelplekken van Achterhoek Gezond gaan we samen aan de slag en leren we om het echt anders te doen; meer gericht op gezondheid en samen met inwoners. Op regionaal niveau gaan we vanuit Achterhoek Gezond de randvoorwaarden gezamenlijk invullen: anders organiseren, financieren en monitoren.
Door deze aanpak zijn we in staat om groots te denken en met kleine, concrete stappen ons doel te bereiken. En tevens om samen te leren en steeds verder te komen in de beweging naar meer gezondheid voor alle inwoners van de Achterhoek.

4. Smart Governance

De nieuwe samenwerking in de Achterhoek dateert van september 2018. Ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheid werken samen in de Achterhoek Raad, de Achterhoek Board en aan zes thematafels. Samen zijn we Achterhoek ambassadeurs. Deze samenwerking is ingericht om de opgaven waar de regio voor staat gezamenlijk op te pakken.

Unieke samenwerking
Landelijk gezien is dit een unicum. Triple helix-constructies tussen overheid, ondernemers en kennisinstellingen zien we overal, maar de Achterhoek gaat veel verder: de samenwerking omvat ook maatschappelijke partners, als woningbouwcorporaties en zorginstellingen.

De Achterhoek heeft daarbij expliciet gekozen voor een nieuw 'democratisch model', waarin de gemeenten via de Achterhoek Raad aan de voorkant in gesprek gaan met de Achterhoek Board over de visie en het jaarlijkse uitvoeringsplan en hier een besluit over nemen. De thematafels gaan hiermee aan de slag door projecten te initiëren en uit te voeren om de regio als geheel verder te brengen. Deze nieuwe bestuurlijke samenwerking mag met recht 'smart governance' genoemd worden.

Evaluatie
Uit de evaluatie die in 2020/2021 is gehouden, komt naar voren dat het 'Achterhoekse model' werkt. Raadsleden, Rijk en anderen geven een hoge waardering voor de gekozen constructie en er is een brede wens om de samenwerking volgens de ingezette lijn voort te zetten. Een belangrijke opbrengst van de samenwerkingsconstructie is dat het regionale denken in het algemeen is versterkt.
In vergelijking tot andere regio's zijn relatief veel projecten van de band gerold die passen bij de doelstellingen van de regio. Provincie en het Rijk vinden dat de Achterhoek zich met de drie-O samenwerking sterk positioneert en voor resultaten zorgt – een bestuursmodel, kortom, waar andere regio's van kunnen leren.

4.1 Achterhoek ambassadeurs; drie-O samenwerking

De drie O-samenwerking in de Achterhoek is zoals hierboven aangegeven breder dan gebruikelijk in een economic board. In de Achterhoek Board én in de thematafels nemen naast onderwijs ook andere maatschappelijke organisaties (ziekenhuizen, zorgaanbieders, woningcorporaties etc.) deel. Daarmee is onze governance tevens te zien als een vorm van open innovatie: we delen kennis, maken gebruik van elkaars netwerken en leren van slimme oplossingen die onze partners aandragen, bedenken en toepassen. We hebben een open bestuurscultuur waarin we experimenteren en elkaars werelden

respecteren, willen begrijpen en dichter bij elkaar brengen. En dat alles met één doel: de Achterhoek als geheel verder brengen.

Samen aan het stuur

Daarnaast reikt de invloed van de Board verder dan gebruikelijk; er wordt in gezamenlijkheid besloten over de gehele breedte van de ruimtelijk economische agenda, over de richting die we kiezen en de visie die hieraan ten grondslag ligt. Zoals hiervoor gesteld, loopt de Achterhoek met deze nieuwe vorm van bestuurlijke samenwerking voorop in Nederland. Het 'Achterhoekse model' is vastgelegd in een gemeenschappelijke regeling. Publieke samenwerking en publiek-private samenwerking vinden in gelijkwaardigheid plaats.

Wat levert het op?
Enkele wapenfeiten:

- Succesvol in afspraken over cofinanciering met Rijk en provincie: Regio Deal, MKB Deal, Gebiedsopgavemiddelen, Volkshuisvestingsfonds;
- Partners in de Achterhoek investeren fors in projecten;
- Meer dan 80 lopende projecten vanuit alle drie O's, er is veel uitvoeringskracht;
- Rijk en provincie noemen de Achterhoek vaak als voorbeeld voor samenwerking en vragen ons voor bijdragen;
- De Achterhoek is in beeld als regio om te experimenteren;

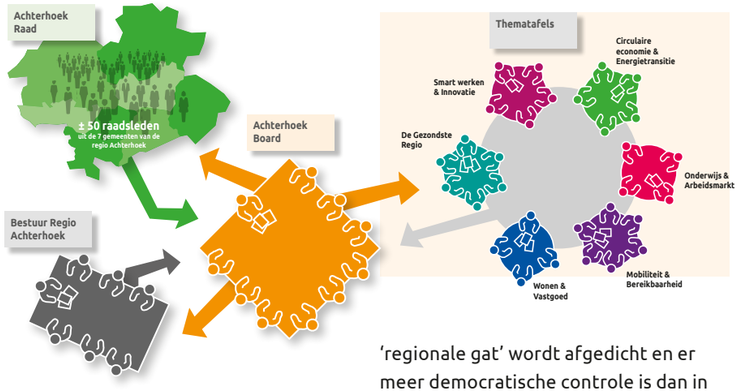

- We hebben een goed en breed beeld over de opgave (Achterhoek Monitor);
- De governance wordt breed gewaardeerd en heeft in drie jaar een stevige positie veroverd,.

4.2 De Achterhoek Raad

Gemeenteraadsleden hebben een prominente en proactieve rol in de samenwerking, waardoor het veelbesproken 'regionale gat' wordt afgedicht en er meer democratische controle is dan in andere regionale samenwerkingsverbanden. In de Achterhoek Raad kunnen alle fracties van de zeven gemeenten een vertegenwoordiger afvaardigen. De Achterhoek Raad geeft in een vroeg stadium richting aan de visie en stelt deze vast. Ook stelt ze jaarlijks het uitvoeringsplan vast. De Achterhoek Raad komt minimaal drie keer per jaar bijeen. In deze vergaderingen wordt de Raad op inhoud meegenomen in de uitvoering. De Raad kan bijsturen door het indienen van moties en amendementen.

4.3 Monitoring

Doelen gesteld

Om de visie te realiseren, heeft iedere thematafel in 2019 haar ambitie en doelen beschreven. Deze doelen zijn in 2022, waar nodig, aangescherpt evenals de indicatoren. De Visie 2030 blijft daarmee een flexibele agenda, die weliswaar richting en kaders geeft, maar waarbinnen ruimte is voor het inspelen op actuele ontwikkelingen op programmaniveau.

Borgen van resultaten

In de eerste drie jaar (2019-2021) heeft de nieuwe samenwerkingsvorm al mooie resultaten opgeleverd. De regionale ontwikkeling als geheel lijkt er ook van te profiteren, hoewel het natuurlijk lastig is om een causale relatie tussen het gevoerde beleid en de resultaten te leggen. Zo is de arbeidsparticipatie in de Achterhoek gestegen naar 70,9 procent in 2020. Dat is 0,6 procentpunt hoger dan in 2019. Ook het Bruto Regionaal Product is gestegen, ook al laat de arbeidsproductiviteit nog een wisselend beeld zien. Ook gaven de Achterhoekers in 2020 de regio een mooie 8 voor leefbaarheid. Het blijft echter lastig om alle resultaten van onze inspanningen goed te kwantificeren. Bijvoorbeeld omdat externe invloeden grote impact hebben. Bovendien heeft het resultaat ook te maken met de opbouw van relaties en netwerken en heeft het een lange adem nodig (bijvoorbeeld de transitie van Achterhoek Gezond). Of omdat een project maar een van de radertjes is om het doel te bereiken. Wel maken we met een doelenmatrix inzichtelijk aan welke doelen de projecten bijdragen, zodat we een beeld krijgen of alle doelen voldoende aandacht krijgen.

Achterhoek Monitor

Met de Achterhoek Monitor meten we jaarlijks de belangrijkste indicatoren en voorzien we die van een uitgebreide en deskundige duiding door externen. Daarmee krijgen we jaarlijks - in één integrale monitor - zicht op hoe de Achterhoek ervoor staat, waar het goed gaat en waar bijsturing nodig is. Maar vooral biedt de monitor inzicht en inspiratie voor beleidsmakers, ondernemers en organisaties voor hun eigen processen. Niet voor alle gewenste indicatoren is er betrouwbare data voorhanden. Dat is een belemmering om alles goed te kunnen monitoren en blijft dan ook een punt van aandacht.

Achterhoek Panel

Een of twee keer per jaar bevragen we ons panel van ongeveer 4.900 Achterhoekers. Zo komen we te weten wat onze inwoners belangrijk vinden en hoe we hier op kunnen inspelen.

4.4 Financiën

De afgelopen jaren zijn projecten veelal in drie O-verband geïnitieerd en uitgevoerd. Het mooie is dat ook de financiering gezamenlijk gedragen wordt. Als voorbeeld: de cofinanciering voor de Regio Deal-projecten bedraagt in de Achterhoek 73%, waarvan 34% wordt bijgedragen door ondernemers of maatschappelijke organisaties. Door deze hoge mate van cofinanciering kunnen we meer projecten uitvoeren.
Voor de financiering van projecten die voortkomen uit deze visie, kijken we breed naar de verschillende mogelijkheden, zoals Rijksmiddelen (waaronder de Regio Deal, het Volkshuisvestingsfonds, Klimaatfonds en het Nationaal Programma Landelijk gebied), Europese fondsen als INTERREG en EFRO en nieuwe provinciale middelen. We zijn scherp op nieuwe financieringsmogelijkheden en zullen daar waar mogelijk op inzetten. Bijvoorbeeld door een propositie in te dienen voor de vierde tranche Regio Deal.
Daarnaast beschikt Achterhoek ambassadeurs over een regionaal investeringsfonds. Bij de toetsing van de projecten wordt uitgegaan van minimaal 50% financiering door de indieners.

Besluitvorming over de projecten loopt via de thematafels, Achterhoek Board en het bestuur van Regio Achterhoek. De verantwoording is onderdeel van de regulieren P&C cyclus van Regio Achterhoek als juridische entiteit.

De governance zelf (menskracht, huisvesting etc.) wordt voor het grootste deel gedragen door de zeven deelnemende gemeenten via een inwonerbijdrage. Ook provincie Gelderland levert hier een bijdrage aan.

Achterhoek

Eerste SDG-regio van Nederland

visie

Ruimte voor innovatie, groeien in kwaliteit.

In 2030 heeft de Achterhoek een sterke bloeiende en innovatieve economie, uitgaande van eigen kracht met een aantrekkelijke arbeidsmarkt.

Er is een duurzaam werk-, leer-, woon- en leefklimaat. Met gezonde inwoners en met oog voor de brede welvaart van de inwoners.

Gebiedsgerichte aanpak voor ruimtelijke opgave

- De urgente en omvangrijke opgaven in het landelijk gebied vragen om samenhang, verbinding en maatwerk.
- We verbinden de opgaven in het landelijk gebied aan de ruimtelijk-economische agenda.
- Natuur-, klimaat- en waterdoelen gaan een belangrijke rol spelen in de ruimtelijke ontwikkeling van de Achterhoek.

ambitie

Breed gekwalificeerde regio

In 2030 zijn vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in evenwicht.

Slimme productieve regio

In 2030 is de arbeidsproductiviteit in de maakindustrie en de agrosector verhoogd.

Goed bereikbare regio

In 2030 is er duurzaam, betrouwbaar en toegankelijk vervoer voor iedereen.

Duurzaam schone regio

In 2030 wordt overgeschakeld naar hernieuwbare energie, worden minder primaire grondstoffen gebruikt, zijn emissies verminderd en is de biodiversiteit toegenomen.

Aantrekkelijke woonregio

In 2030 is de woningmarkt in kwalitatief en kwantitatief opzicht toekomstbestendig en evenwichtig.

Leven lang gezonde regio

Achterhoekers zijn in 2030 samen langer gelukkig en gezond.

doelen

Onderwijs & Arbeidsmarkt

- De tekorten op de arbeidsmarkt zijn teruggedrongen.
- Talenten van de beroepsbevolking zijn benut door betere aansluiting vervolgopleidingen op de vraag vanuit de arbeidsmarkt en door het verhogen van de flexibiliteit door een Leven Lang Ontwikkelen.
- Een inclusieve arbeidsmarkt waarbij oog is voor de gehele beroepsbevolking en kansengelijkheid is toegenomen.
- Grensoverschrijdende en bovenregionale samenwerking is toegenomen gericht op het oplossen van het tekort aan juist gekwalificeerde arbeidskrachten.

Smart werken & Innovatie

- De Achterhoek ontwikkelt en implementeert de productie van de toekomst door technologische innovatie.
- De Achterhoek beschikt over inventief vakmanschap en de werknemers van de toekomst door sociale innovatie.
- Gezamenlijke innovatie en crossovers tussen sectoren worden bevorderd. Het netwerk buiten onze regio wordt verder ontwikkeld. De Achterhoek is hét open innovatiesysteem van Nederland.
- De Achterhoek draagt met haar innovatief vermogen bij aan oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken.
- De Achterhoek is dé stage- en afstudeerregio van Nederland.

Mobiliteit & Bereikbaarheid

- De CO2 uitstoot van het verkeer en vervoer is vermindert.
- De infrastructuur is robuust en toegankelijk waardoor de bereikbaarheid van en in de Achterhoek is toegenomen.
- Door de inzet van digitalisering en deelcultuur zijn er slimme vervoersvoorzieningen.

Circulaire economie & Energietransitie

- De Achterhoek ontwikkelt en implementeert oplossingen voor energiebesparing, duurzame opwekking en om zelfvoorzienend te worden.
- De agro foodsector is koploper in kringlooplandbouw door hoogwaardig benutten en gebruik van (bio)grondstoffen en biomassa en recycling van reststromen.
- Bedrijven, overheden en maatschappelijke organisaties transformeren hun (bedrijfs)processen en gaan efficiënter om met (primaire) grondstoffen.
- In de gebouwde omgeving en infrastructuur zijn (hernieuwbare) grondstoffen efficiënter benut, worden hergebruikt en de levensduur verlengd.
- Broeikasgasemissies CO2 en stikstof zijn gereduceerd en dragen door innovaties bij aan toename van de biodiversiteit.

Wonen & Vastgoed

- De bestaande woningvoorraad is in 2030 meer toekomstbestendig (op duurzame wijze energiezuiniger gemaakt, deels afgekoppeld van gas en meer levensloopbestendig).
- Er zijn voldoende nieuwe (betaalbare) woningen verantwoord en adaptief met zo veel mogelijk circulaire bouwmethoden toegevoegd.
- In de periode 2023 – 2026 is een versnelling in de woningbouwproductie ingezet.
- (Leegstaand) vastgoed is daar waar mogelijk getransformeerd naar wonen.
- Er zijn innovatieve en duurzame manieren van wonen en bouwen ontwikkeld en gerealiseerd.

Gezondste regio

- Er is een betaalbaar en toegankelijk netwerk van zorg-, gezondheids- en ondersteuningsdiensten van hoge kwaliteit waar professionals met plezier werken.
- De Achterhoek is de gezondste regio van Nederland door preventie en zorginnovatie, dit in samenhang met wonen, werken, leren en meedoen.
- Achterhoekers zijn zelf (langer) verantwoordelijk voor hun gezondheid.

streefwaarden[1]

1. In 2030 is het tekort aan vraag naar arbeidskrachten in de krapte sectoren teruggedrongen hiervoor ontwikkelen we ten minste 4 projecten.
2. De uitgaande arbeidspendel is met 10 % afgenomen.
3. 20% van het tekort aan arbeidskrachten wordt van buiten de regio aangetrokken.
4. (Door)ontwikkeling van tenminste 4 activiteiten waarbij leerlingen t/m 14 jaar in aanraking komen met techniek/technologie en zorg.
5. Ontwikkeling 2 projecten ter bevordering van hybride docentschap binnen de krapte sectoren.
6. Er functioneert een netwerk van vrouwen in techniek.
7. Om-, her- en bijscholing van 2000 mensen naar of binnen kansrijke beroepen.
8. De arbeidsparticipatie is toegenomen naar 75%.

[1] tov 2020 tenzij anders aangegeven

1. Een jaarlijkse groei van de arbeidsproductiviteit in de maakindustrie en agrosector, gemeten als toegevoegde waarde per medewerker per tijd.
2. Er zijn 35 kennisdeel- en businessclusters extra gevormd.
3. Er zijn 40 start ups en 20 scale ups begeleid inhet ecosysteem.
4. 150 unieke bedrijven hebben slim werken en innovatie doorgevoerd. Gemeten door deelname aan projecten.
5. 40% van de deelnemende studenten aan SmartHub/Innovatiehubs komt van buiten de Achterhoek met 10% internationale achtergrond.

1. Een daling van 60% van de CO2-uitstoot (t.o.v. 1990) veroorzaakt door verkeer en vervoer in de Achterhoek.
2. Een groei van het aantal laadpalen en toewerken naar een dekkend netwerk conform de prognoses van ElaadNL.
3. Een groei van het aantal duurzame modaliteiten in de Achterhoek.
4. Een verlaging van de gemiddelde filedruk / doorstroming van de A12, A18 en N18.
5. Een hogere klanttevredenheid van het openbaar vervoer in de Achterhoek.
6. Een groei van het aantal duurzame deelmodaliteiten en het toewerken naar een dekkend netwerk.
7. Een groei van het aantal (actieve) gebruikers deelvervoer en gebruikers van de GAON-app.

1. Regionaal wordt 40% duurzame energie opgewekt, en uiterlijk in 2050 is de regio energieneutraal.
2. Gebruik van primaire grondstoffen is t.o.v. 2010 met 50% verlaagd o.a. door toepassen van lokaal geproduceerde biogrondstoffen in bouw & infra.
3. Broeikasgasemissies door CO2 zijn teruggebracht met 60% (t.o.v. 1990) en emissies van stikstof en ammoniak zijn door kringlooplandbouw substantieel gedaald .
4. De biodiversiteit is toegenomen.

1. Het energielabel-niveau van de Achterhoekse woningvoorraad is verbeterd.
2. Het aandeel toekomstbestendige woningen in de woningvoorraad is toegenomen.
3. Er worden meer circulaire en biobased materialen toegepast in zowel nieuwbouw als verbouw.
4. Er zijn meer betaalbare woningen gerealiseerd (sociale huur, midden-huur en goedkope koop).
5. De regionale bouwproductie is toegenomen.
6. Het bereiken van een krapte-indicator die past bij een gezonde woonmarkt.
7. De zoektijd in de huurmarkt is afgenomen.

N.B.: de kwantificering van de streefwaarden is opgenomen in de Regionale Woonagenda 2023-2030. (Gereed eind 2022).

1. De ervaren gezondheid van de Achterhoekers is toegenomen.
2. Achterhoekers scoren beter op de verschillende dimensies van positieve gezondheid.
3. De veerkracht en weerbaarheid van Achterhoekers zijn toegenomen.
4. De ervaren kwaliteit van zorg is verbeterd.
5. De totale kosten van zorg-, gezondheids- en ondersteuningsdiensten stijgen minder hard dan de huidige verwachting.
6. Het ziekteverzuim ligt in de Achterhoek lager dan bij soortgelijke bedrijven of organisaties elders.

8RHK ambassadeurs

Colofon

Uitgave van 8RHK ambassadeurs,
september 2022.

Vormgeving Frans Hesselink ontwerpbureau.
Foto's: Ilse Dekker, Tessa de Geus, Michèle
Giebing, Ron Rensink, Carlo Stevering.

Raadhuisstraat 25
7001 EX Doetinchem
+31 314 32 12 00
info@8rhk.nl
www.8rhk.nl